

CODI 22128 HISTÒRIA MEDIEVAL III (Grup 2)

Prof: Fèlix RETAMERO SERRALVO

Programa

1. Introducció: el guió d'aquesta assignatura.
2. La fi de l'Imperi a Hispània: crisi fiscal, “usurpadors”, “bàrbars” i *bagaudae* (s.III-V dC).
3. El *regnum gothorum* (s.VI-principis VIII dC).
 - i. L'eliminació de poders competitors i les submissions fiscals.
 - ii. La difícil transmissió dinàstica del poder.
 - iii. La qüestió del “protofeudalisme” o del “feudalisme”, a seques, visigot.
4. Al-Andalus.
 - i. Un problema historiogràfic.
 - ii. La formació i consolidació de l'estat omeia (s.VIII-X dC).
 - iii. La migració àrab i berber. Les condicions de les noves pràctiques agràries.
 - iv. Els *mulūk al-tawā'if*: un cas de fragmentació política sense feudals.
5. El feudalisme més primerenc: les muntanyes del nord de la península (s.VIII-IX dC).
 - i. De l'autoritat al poder.
 - ii. Els dominis inicials.
 - iii. La descomposició de les comunitats pageses.
6. La consolidació feudal (s.X-XII dC).
 - i. La renda.
 - ii. La formalització i els comptes de les captures: documents escrits i moneda.
 - iii. L'enquadrament feudal: la fixació de conreus i la detenció de gent i de ramats.
7. El feudalisme madur. El període de les monarquies feudals (s.XIII-XIV dC).
 - i. Conflictes dinàstics; pestes, i revoltes pageses.
 - ii. La destrucció d'al-Andalus.
 - iii. Les noves societats colonials: els casos del País Valencià i de les Illes Balears.
 - iv. Les noves acumulacions i el domini de la mar.
8. 1492. Una dimensió desconeguda: Garnāta, Açores, Canàries i Amèrica.

Bibliografía recomanada

- J. ARCE, 1982, *El último siglo de la España romana (284-409)*, Alianza Universidad, Madrid.
- AA.VV., 1984, *Estructuras feudales y feudalismo en el mundo mediterráneo (siglos X-XIII)*, Crítica, Barcelona.
- AA.VV., 2000, *XII Encuentro de estudios sobre la moneda. Antes de las naciones, antes de Colón. Dinero y monedas de las monarquías feudales*. (=Gaceta Numismática, 137), ANE, Barcelona.
- A. BARBERO, 1992, *La sociedad visigoda y su entorno histórico*, Siglo XXI, Madrid.
- A. BARBERO, M. VIGIL, 1978, *La formación del feudalismo en la Península Ibérica*, Crítica.
- A. BARBERO, M. VIGIL, 1984, *Sobre los orígenes sociales de la Reconquista*, Ariel, Barcelona.
- M. BARCELÓ, 1984, “Expedicions militars i projectes d’atac contra les Illes Orientals d’al-Andalus”, *Sobre Mayūrqa*, Palma: 59-76.
- M. BARCELÓ, 1995, “Crear, disciplinar y dirigir el desorden. La renta feudal y el control del proceso de trabajo campesino: una propuesta sobre su articulación”, *Taller d’història*, 6: 61-72.
- M. BARCELÓ, 1997, *El sol que salió por occidente. Estudios sobre el estado Omeya en al-Andalus*, Universidad de Jaén.
- M. BARCELÓ, 1999, “*De fisco gótico hispanico sive andalusico*”, *Faventia*, 21/1: 103-118.
- M. BARCELÓ, H. KIRCHNER, JM. LLURÓ, R. MARTÍ, J.M. TORRES, 1988, *Arqueología medieval. En las afueras del ‘medievalismo’*, Crítica, Barcelona.
- M. BARCELÓ, H. KIRCHNER, C. NAVARRO, 1996, *El agua que no duerme. Fundamentos de la arqueología hidráulica andalusí*, Granada.
- E. BARRENA, 1998, “La impronta feudal en una sociedad pastoril”, M. Barceló, P. Toubert, eds., “*L’Incاستellamento*”, CSIC-Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma: 71-84.
- P. BONNASSIE, 1979/1981, *Catalunya mil anys enrera*, 2 vols. Ed. 62, Barcelona.
- A.W. CROSBY, 1988, *Ecological Imperialism. The Biological Expansion of Europe, 900-1900*, Cambridge Univ. Press (hi ha una traducció castellana a Crítica, *Imperialismo ecológico*, 1999).
- P. GUICHARD, 1976, *Al-Andalus. Estructura antropológica de una sociedad islámica en occidente*, Barcelona (reeditada el 1995 per la Universitat de Granada).
- A. ISLA, 1998, “Aspectos de la organización del espacio en Galicia: el alto Tambre, siglos IX-XI”, M. Barceló, P. Toubert, eds., “*L’Incاستellamento*”, CSIC-Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma: 57-70.
- R. PASTOR, 1980, *Resistencias y luchas campesinas en la época del crecimiento y consolidación de la formación feudal. Castilla-León, siglos X-XIII*, Madrid.
- R. PASTOR, 1984, “Sobre la articulación de las formaciones económico-sociales: comunidades de aldea y señoríos en el norte de la Península Ibérica (siglos X-XIII)”, *Estructuras feudales y feudalismo en el mundo mediterráneo*, Crítica: 92-116.
- J. PORTELLA, 1998, “Cómo se exporta el feudalismo: el caso de Mallorca”, M. Barceló, P. Toubert, eds., “*L’Incاستellamento*”, CSIC-Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma: 85-98.
- M. SÁNCHEZ, 1995, *El naixement de la fiscalitat d’Estat a Catalunya (segles XII-XIV)*, Eumo Editorial, Vic.

- A. VIRGILI, 1998, "...*Ad detrimendum Yspaniae...*". La cruzada de Turtūsa y la feudalización de la región de Tortosa (1148-1299)", M. Barceló, P. Toubert, eds., "L'Incastellamento", CSIC-Escuela Española de Historia y Arqueología en Roma: 99-122.
- E.A. THOMPSON, 1971, *Los godos en España*, Alianza, Madrid.
- J. TORRÓ, 1999, *El naixement d'una colònia. Dominació i resistència a la frontera valenciana (1238-1276)*, Universitat de València.
- W. WATSON, 1983, *Agricultural innovation in the early Islamic world*, Cambridge University Press (hi ha una traducció castellana publicada recentment per la Universitat de Granada).